

3. Кочубей А., Умарова Н. Визит в семью, или практика работы с семьями: Учебное пособие. – Псков: ПОИПКРО, 2002. – 118 с.
4. Веретенко Т.Г., Гусак Н.І. Роль мікросередовища у ефективній підготовці юнаків-старшокласників до виконання соціальних ролей чоловіка та батька // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. / Ред. кол. О.Г.Мороз, Н.В.Гузій, та інші. – Вип.1(11). – К.:НПУ, 2004. – С. 237-243.
5. Підготовка молоді до сімейного життя: Зб. теорет. та метод. матеріалів для працівників соц. служб для молоді: Цикл «Молода сім'я». – Вип. 4 / За заг. ред. З.Г.Зайцевої. – К.: УДЦССМ, 1999. – 56 с.

УДК 378.937.001.76

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПЕДАГОГА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ковальчук Л.О., к. пед. н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

На підставі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел з'ясовано сутність і структуру інноваційної діяльності педагога. Визначено компоненти, критерії, рівні сформованості, педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога до інноваційної діяльності. Розроблено і апробовано інтегративну модель формування готовності студентів хімічного та біологічного факультетів до інноваційної професійної діяльності в процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті.

Ключові слова: готовність, діяльність, інноваційна діяльність, інноваційна професійна діяльність, інноваційне мислення, інновація.

Ковальчук Л.А. ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА К ИННОВАЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ /Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Украина

На основании теоретического анализа психолого-педагогических источников выяснено сущность и структуру инновационной деятельности педагога. Определено компоненты, критерии, уровни сформированности, педагогические условия формирования готовности будущего педагога к инновационной деятельности. Разработано и апробировано интегративную модель формирования готовности студентов химического и биологического факультетов к инновационной профессиональной деятельности при изучении педагогических дисциплин в классическом университете.

Ключевые слова: готовность, деятельность, инновационная деятельность, инновационная профессиональная деятельность, инновационное мышление, инновация.

Kovalchuk L.O. FORMATION OF READINESS OF THE FUTURE TEACHER TO INNOVATIVE PROFESSIONAL WORK /Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

On the basis of the theoretical analysis of psychology-pedagogical sources the essence and structure of innovative activity of the teacher is found out. The components, criteria, levels of formation, pedagogical conditions of formation of readiness of the future teacher to innovative professional work is determined. It is elaborated and approved the integrative model of formations of readiness of chemical and biological faculties students to innovative professional work during studying pedagogical disciplines at classical university.

Key words: readiness, activity, innovative activity, innovative thinking, innovation, innovative professional activity.

Актуальність проблеми. “Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті” освіта визнана стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Освіта — основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства [10, с. 4]. Вектор державної політики у розвитку освіти спрямований на подальше реформування і розвиток національної системи освіти, адаптацію її до умов ринкової економіки, трансформацію та інтеграцію освіти України в європейську і світову спільноту. З метою реалізації цього стратегічного курсу визначено **пріоритетні напрями** розвитку освіти, одним з яких є запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, що мають забезпечити перехід до гуманістично-інноваційної освіти, формування інноваційного суспільства, відтворення і нарощування його інтелектуального, духовного та економічного потенціалу.

Аналізуючи головні напрями модернізації структури вищої освіти України, В. Шинкарук слушно наголошує, що в умовах формування інноваційного суспільства функціональними особливостями освіти виступає не тільки здатність надавати тим, хто навчається, нагромаджений в попередні роки обсяг знань та навичок, але й підвищувати здатність до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, технічних інструментів та методів виробництва, формувати у працівників новаторські здібності, ініціативу та підприємливість [19, с. 3]. З огляду на це зростають вимоги щодо професійної майстерності, культури професійного мислення педагога, його готовності до інноваційної професійної діяльності тощо. За таких умов проблема якості професійної підготовки педагогічних кадрів набуває для нашої держави ідеологічного, соціально-культурного, економічного значення. Це актуалізує потребу наукових пошуків, присвячених дослідженню інноваційних процесів в освіті, формування готовності майбутнього педагога до інноваційної діяльності, розвитку його інноваційної культури та інноваційного мислення тощо.

У контексті порушеної проблеми особливої значущості для нашого наукового пошуку набувають дослідження таких аспектів:

- ♦ загальні засади розвитку педагогічної інноватики (І. Дичківська, Л. Карамушка, Є. Коваленко, А. Підласий, І. Підласий, О. Скубашевська та ін.);
- ♦ впровадження педагогічних інновацій у навчальних закладах різного типу (Л. Березівська, Л. Даниленко, В. Паламарчук, Р. Чуйко та ін.);
- ♦ теоретичні і практичні аспекти впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес (І. Дичківська, М. Кларін, Г. Селевко);
- ♦ питання управління інноваційними процесами (К. Ангеловські, Г. Букалова, П. Вишневський, М. Поташник, О. Сидоренко та ін.);
- ♦ теоретичні засади інноваційної педагогічної діяльності (В. Адольф, К. Бондарева, Л. Даниленко, І. Дичківська, Н. Ільїна, О. Козлова, П. Підкасистий, Л. Подимова, В. Сластьонін, Н. Юсуфбекова та ін.);
- ♦ формування готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності (І. Гавриш, М. Дука, Н. Крицька, В. Новікова, Л. Сєдова та ін.);
- ♦ розвиток інноваційного мислення студентів (О. Понамарьов, А. Харченко);
- ♦ розвиток інноваційної культури педагогічних працівників (О. Ігнатович);
- ♦ творче зростання педагога в умовах інноваційної діяльності (Ю. Гільбух, В. Завіна, І. Зязюн, І. Рудницька, О. Савченко, К. Чарнецькі, О. Шевцова);
- ♦ становлення педагогічних працівників як суб'єктів освітніх інновацій в умовах післядипломної педагогічної освіти (Н. Клокар, О. Козлова, Г. Кравченко, Ю. Турчанинова, Н. Чинкіна та ін.).

Проте, незважаючи на вагомий результат наукових пошуків у цих напрямках, поза увагою дослідників залишаються важливі аспекти формування готовності студентів природничих факультетів до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Зауважимо, що зазначена проблема набуває особливої актуальності для класичних університетів, оскільки в них професійна теоретична і практична підготовки фахівців у галузі певної науки превалює над професійно-педагогічною. У результаті за короткий час вивчення педагогічної дисципліни (9–17 аудиторних занять, 18–34 години самостійної роботи) студенти повинні засвоїти значний обсяг навчальної інформації. З огляду на це виникає потреба у пошуку нових підходів до організації процесу навчання, розробленні та впровадженні технологій інтенсивного навчання під час вивчення педагогічних дисциплін.

Зв'язок роботи із науковими програмами та практичними завданнями визначається розробленням низки питань теми “*Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів для загальноосвітньої і вищої школи*” відповідно до науково-дослідної тематики кафедри загальної і соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Формулювання цілей роботи. Ми ставили за мету на основі теоретичного осмислення досліджуваної проблеми визначити педагогічні умови формування готовності педагога до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті.

Головні завдання дослідження:

- ♦ з'ясувати сутність ключових понять дослідження та структурні складові інноваційної діяльності педагога;
- ♦ визначити компоненти, критерії, рівні сформованості, педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога до інноваційної діяльності;
- ♦ розробити інтегративну модель формування готовності студентів хімічного та біологічного факультетів до інноваційної професійної діяльності;
- ♦ експериментально перевірити ефективність впровадження запропонованої моделі під час вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті.

Результати дослідження. Окреслені мета і завдання актуалізували необхідність теоретичного обґрунтування деяких аспектів проблеми формування готовності майбутнього педагога до інноваційної

професійної діяльності. Зважаючи на складність і багатоплановість досліджуваної проблеми, передусім з'ясуємо сутність головних ключових понять нашого дослідження.

Стрімкі глобалізаційні процеси в сучасному світі, динамічні зміни у соціумі спонукають до пошуку і втілення нових педагогічних ідей, оновлення змісту, методів, засобів, форм організації навчання і виховання, розроблення і впровадження нових педагогічних технологій тощо. На позначення “нового” в освіті у психолого-педагогічних дослідженнях вживають низку понять (“інновація”, “нововведення”, “новація”, “новизна” та ін.), у тлумаченні сутності яких дослідниками простежуються різні підходи. Зокрема, сутність поняття “інновація” (лат. *innovatio* — оновлення, зміна) науковці трактують як:

- ♦ нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях [3, с. 21];
- ♦ введення нового в меті, змісті, методах і формах навчання, в організацію обопільної діяльності педагога і учнів [12, с. 198; 13, с. 492];
- ♦ процес упровадження з більшим чи меншим успіхом та запалом чогось нового в діях, діяльності вчителя [20, с. 197];
- ♦ засіб і процес, що передбачає введення чогось нового [13, с. 492];
- ♦ ідеї, процеси, засоби і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи [14, с. 3];
- ♦ зміни у стилі мислення [12, с. 198];
- ♦ цілеспрямована зміна, яка вносить у систему нові елементи, що спричиняють її перехід з одного стану в інший [15, с. 743].

Зазначимо, що у психолого-педагогічних дослідженнях використовують також інший термін — **нововведення**, розуміючи під цим поняттям комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження та використання нового, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що веде до певних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності [16, с. 12].

Аналізуючи сутність і взаємозв'язок понять, російські дослідники управління інноваційними процесами в освіті В. Лазарев, А. Лоренсов, М. Поташник, О. Хомерики визначають **новацію** як *засіб* (новий метод, ідею, методуку, технологію, програму і т. ін.), а **інновацію**, що є ширшим за змістом поняттям, — як *процес* введення цього засобу [17, с. 103 – 106]. Такої ж думки дотримуються українські вчені І. Гавриш [1, с. 17], І. Дичківська [3, с. 23 – 24].

Творчий характер праці педагога вимагає постійної готовності до впровадження у навчальний процес нових методів, методик до вивчення тем, інноваційних технологій, проведення інноваційних занять тощо. Це робить педагогічну взаємодію суб'єктів навчального процесу творчою, цікавою, активною, високоефективною, цілеспрямованою на розвиток вихованця. Впровадження і розповсюдження інновацій є одним з визначальних чинників подальшого професійного зростання й самого педагога. Отож значний інтерес для вирішення порушеної проблеми представляють погляди дослідників на сутність інноваційної діяльності, її структуру. Аналіз дефініцій цього ключового поняття нашого дослідження засвідчує, що його категоріальну сутність науковці розглядають на засадах діяльнісного та інноваційного підходів, трактуючи **інноваційну педагогічну діяльність** як:

- ♦ включення педагога в діяльність щодо створення, освоєння і використання педагогічних новацій у практиці навчання і виховання учнів, створення в навчальному закладі відповідного інноваційного середовища [12, с. 197];
- ♦ комплексну діяльність зі створення, освоєння, використання і розповсюдження педагогічних новацій [18, с. 74];
- ♦ засновану на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямовану педагогічну діяльність, орієнтовану на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики [3, с. 248].

Інноваційна педагогічна діяльність (за І. Дичківською) структурно охоплює **зовнішні** (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) і **внутрішні** (мотивація, зміст, операції) компоненти [3, с. 254]. Окрім вже зазначених, О. Ігнатович виокремлює *специфічні* компоненти, що розкривають своєрідність процесу створення і застосування педагогічних інновацій [4, с. 199]. Важливого значення у структурі інноваційної педагогічної діяльності дослідниця надає розвивальним характеристикам суб'єкта інноваційної діяльності (інноваційній грамотності, інноваційній поведінці, фаховій інноваційній культурі) [4, с. 206].

Розглядаючи інноваційну професійну діяльність як складову професійно-педагогічної діяльності вчителя хімії (викладача хімічних дисциплін), ми виокремлюємо у її структурі такі компоненти (таблиця 1).

Таблиця 1 - Структура інноваційної професійної діяльності педагога

Компоненти	Зміст інноваційної професійної діяльності
1	2
Діагностична діяльність (від гр. <i>diagnosis</i> — <i>розпізнавання,</i> <i>визначення</i>)	передбачає: <ul style="list-style-type: none"> ◆ вивчення педагогом індивідуально-психологічних особливостей учнів (студентів); ◆ виявлення рівня їхньої освіченості; ◆ визначення чинників, які сприятимуть успішному впровадженню інновацій у навчальний процес тощо
Орієнтовно-прогностична діяльність (гр. <i>prognosis</i> — <i>передбачення</i>)	полягає у: <ul style="list-style-type: none"> ◆ прогнозуванні, яким буде формування і розвиток особистості учня (студента) в умовах інноваційного навчання; ◆ врахуванні антиінноваційних бар'єрів, що можуть завадити успішному впровадженню інновацій; ◆ прогнозуванні ходу педагогічного процесу загалом чи окремого навчального заняття
Конструктивно-проектувальна діяльність	зорієнтована на: <ul style="list-style-type: none"> ◆ вміння педагога корегувати цілі і зміст освіти, на основі врахування особливостей новацій, що впроваджуються, потреб та інтересів учнів (студентів), можливостей матеріально-технічної бази навчального закладу, власного досвіду тощо; ◆ розроблення педагогом методик інноваційного навчання, в яких оптимально поєднані цілі, методи, прийоми, засоби, форми організації навчання, зміст навчальної інформації, види, форми, методи, засоби контролю і т. ін.; ◆ планування системи прийомів мотивації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів (студентів) під час впровадження інновацій; ◆ створення особистісно-розвивального інноваційного середовища тощо
Організаційна діяльність	передбачає: <ul style="list-style-type: none"> ◆ планування й координування спільної роботи; ◆ залучення учнів (студентів) до співпраці; ◆ захоплення їх новацією, розвиток у вихованців стійкого інтересу до навчання в умовах інноваційного середовища тощо
Практична діяльність	характеризує: <ul style="list-style-type: none"> ◆ розроблення та впровадження інноваційних педагогічних методик, технологій навчання; ◆ проведення конкретних педагогічних заходів тощо
Аналітико-оцінна діяльність	охоплює: <ul style="list-style-type: none"> ◆ аналіз і оцінення результатів навчання; ◆ порівнювання досягнутих результатів у навчанні учнів (студентів) з поставленими цілями; ◆ виявлення в інноваційних методиках позитивних сторін і недоліків; ◆ аналіз і оцінення педагогом власної діяльності; ◆ корегування педагогічного процесу тощо
Дослідницько-творча діяльність	має два рівні: <ul style="list-style-type: none"> ◆ перший рівень пов'язаний з творчим застосуванням відомих педагогічних та методичних ідей у процесі вивчення хімії в загальноосвітній школі та ВНЗ; ◆ другий — з осмисленням і творчим розвитком того нового, що виходить за межі відомої теорії, використання новаторського педагогічного досвіду і характеризує здатність педагога до творення нового

Інноваційна діяльність педагога виконує низку важливих *функцій*:

- ♦ *методичну* (виконання цієї функції пов'язане з розробленням педагогом інноваційної методики вивчення навчальної дисципліни, окремих тем і питань, впровадженням інноваційних технологій навчання тощо);
- ♦ *гностичну* (врахування особливостей пізнавальних процесів);
- ♦ *прогностичну* (прогнозування того, як відбуватиметься процес навчання, яким буде засвоєння тієї чи іншої теми, на скільки нововведення сприятиме поліпшенню результатів навчання учнів та студентів тощо);
- ♦ *проектувальну* (проектування інноваційного навчального середовища, моделювання інноваційного навчання, що передбачає перспективне планування змісту навчальної дисципліни, розроблення завдань, педагогічних ситуацій і способів їхнього вирішення тощо);
- ♦ *конструктивну* (охоплює конструктивно-змістовий, конструктивно-процесуальний, конструктивно-матеріальний аспекти впровадження інновацій у навчальний процес);
- ♦ *стимулювальну* (передбачає пошук педагогом шляхів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів та студентів, заохочення їх до навчання);
- ♦ *комунікативну* (характеризує взаємодію суб'єктів навчального процесу);
- ♦ *організаторську* (полягає в організації педагогом процесу навчання в умовах впровадження інновацій, цілеспрямоване керівництво різними видами діяльності своїх вихованців) та ін.

І. Дичківська слушно зазначає, що впровадження нових педагогічних ідей, проектів або технологій навчання часто наштовхується на різні перепони. Перешкоди, які заважають здійсненню педагогом інноваційної діяльності, називають **антиінноваційними бар'єрами** (*barrière* — перешкода, перепона). Їх поділяють на **зовнішні** (соціальні, організаційні, методичні, матеріально-технічні) і **внутрішні** (організаційно-психологічні, соціально-психологічні та когнітивно-психологічні) бар'єри [3, с. 255–258].

Складний і поліфункціональний характер, багатоплановість структури інноваційної професійної діяльності, виникнення різних антиінноваційних бар'єрів спричиняють значні труднощі та невдачі при впровадженні молодими вчителями і викладачами інновацій у навчальний процес. Отже, успішність інноваційної діяльності майбутнього педагога істотно залежатиме від його готовності до неї, стійкої спрямованості на творчий, дослідно-експериментальний пошук нового в організації навчально-виховного процесу.

Зазначимо, що феномен готовності до педагогічної діяльності став предметом багатьох психолого-педагогічних досліджень. Так, **готовність** (за А. Ліненко) є цілісним стійким утворенням, що мобілізує особистість на включення у професійну діяльність. Автор розглядає це поняття з погляду якісної підготовленості суб'єкта до включення у педагогічну діяльність. З одного боку, готовність є **особистісною** (емоційно-інтелектуальна, вольова, мотиваційна), що включає інтерес ставлення до діяльності, почуття відповідальності, впевненість в успіху, потребу виконання поставлених завдань на високому професійному рівні, керування своїми почуттями, мобілізація сил, подолання непевності, побоювання тощо); з іншого — **операціонально-технічною**, що включає інструментарій педагога (його професійні знання, вміння, навички, способи і засоби педагогічного впливу) [9, с. 29].

Значний інтерес для нашого дослідження представляють підходи, у яких готовність до інноваційної діяльності виступає основою активної суспільної і професійно-педагогічної позиції суб'єкта, що спонукає його до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності. Так, розглядаючи сутність **готовності до інноваційної педагогічної діяльності** на засадах особистісного та діяльнісного підходів, І. Дичківська трактує її як особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [3, с. 277].

Ми погоджуємося і з думкою І. Гавриша, що **готовність до інноваційної професійної діяльності** — це інтегративна якість особистості педагога, яка є регулятором та умовою успішної професійної діяльності, спрямованої на створення, запровадження і розповсюдження освітніх новацій [1, с. 17].

У структурі готовності педагога до інноваційної діяльності вчені виокремлюють низку взаємозумовлених і пов'язаних між собою **компонентів**:

- ♦ *мотиваційний, когнітивний, креативний, рефлексивний* [3, с. 282];
- ♦ *мотиваційний, цільовий, інформаційний, рефлексивний, операційно-діяльнісний* [1, с. 33].

Досліджуючи окреслену проблему у системі професійно-педагогічної підготовки студентів хімічного і біологічного факультетів у класичному університеті, ми визначили структуру готовності майбутнього педагога до інноваційної професійної діяльності (таблиця 2).

Таблиця 2 - Структура готовності майбутнього педагога до інноваційної професійної діяльності

Компоненти	Зміст інноваційної професійної діяльності
1	2
<i>Мотиваційний</i>	<p>характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ стійке позитивне ставлення до педагогічної праці; ♦ прагнення до успіху в майбутній професійній діяльності; ♦ зацікавленість до вивчення педагогічних, хімічних (біологічних) дисциплін; ♦ усвідомлене ставлення до інновацій в освіті та впровадження інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес як до чинника підвищення його ефективності, інтенсифікації, оптимізації тощо; ♦ сформованість мотивів до інноваційної діяльності, підвищення педагогічної майстерності тощо/успішному впровадженню інновацій у навчальний процес тощо
<i>Цільовий</i>	<p>передбачає сформованість цілей, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ здійснювати інноваційну діяльність, що є запорукою успішного професійного становлення, самореалізації та саморозвитку; ♦ реалізувати особистісні й професійні потреби створення і застосування нового у процесі навчання; ♦ досягнути високого рівня професійної компетентності у різних аспектах науки, основи якої педагог викладатиме в майбутньому; ♦ зацікавити учнів (студентів) основами цієї науки тощо
<i>Емоційно-вольовий</i>	<p>передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ розвиток емоційної сфери, самостійної і творчої ініціативи майбутнього педагога; ♦ самоконтроль, вміння управляти собою, долати труднощі у процесі інноваційної діяльності тощо
<i>Орієнтаційний</i>	<p>характеризує уявлення майбутнього педагога про:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ особливості інноваційної діяльності; ♦ умови впровадження інновацій; ♦ прогнозування можливих результатів та ін.
<i>Теоретичний</i>	<p>передбачає системне оволодіння знаннями педагогічної інноватики і характеризує поінформованість педагога про:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ новації, інновації, нововведення, їхню сутність; ♦ сутність інноваційної професійної діяльності, її функції, особливості, структуру, складові елементи тощо; ♦ інноваційні педагогічні технології, їхні види, ознаки, особливості впровадження у навчальних закладах різного типу та ін.
<i>Практичний</i>	<p>передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ оволодіння способами і прийомами інноваційної професійної діяльності; ♦ оволодіння дидактичними засадами впровадження інноваційних технологій; ♦ формування комплексу професійних умінь (гностичних, проектувальних, конструктивних, організаційних, перцептивних, комунікативних, прикладних та ін.); ♦ розвиток інноваційного мислення як складової культури професійного мислення педагога тощо
<i>Аналітико-оцінний</i>	<p>характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ пізнання, аналіз і оцінення майбутнім педагогом власної інноваційної позиції, інноваційної компетентності, інноваційної поведінки, інноваційної культури тощо; ♦ здатність діагностувати професійну підготовленість до здійснення інноваційної діяльності, що реалізується через різні рефлексивні процеси (саморозуміння, самооцінення, самоінтерпретацію, а також розуміння, оцінення та інтерпретацію діяльності інших суб'єктів навчального процесу); ♦ задіяння механізмів рефлексивного мислення (це дає змогу майбутньому педагогові критично проаналізувати, осмислити та оцінити результати власної інноваційної діяльності, набутого суб'єктного досвіду сприймати і застосовувати інновації тощо)

Важливим аспектом дослідження проблеми формування готовності майбутнього педагога до інноваційної професійної діяльності є визначення рівнів її сформованості. А. Ліненко виокремлює чотири **рівні сформованості готовності** педагога до професійної діяльності (*високий, достатній, середній та низький*) [9, с. 31]. Сформованість готовності майбутнього педагога до інноваційної діяльності дослідники пропонують оцінювати за такими **рівнями**:

- ♦ *інтуїтивний, репродуктивний, пошуковий, творчий* [3, с. 281];
- ♦ *високий, середній та низький* [11, с. 304];
- ♦ *системний, конструктивний, середній, початковий, допрофесійний* [1, с. 33].

Сформованість готовності майбутнього педагога до професійної інноваційної діяльності ми визначали за такими рівнями (таблиця 3).

Таблиця 3 - Рівні сформованості готовності майбутнього педагога до професійної інноваційної діяльності

Рівні	Характеристика рівня
<i>Адаптивний</i>	Це <i>найнижчий</i> рівень готовності, що характеризується неглибокими теоретичними знаннями, несформованістю професійних практичних умінь. Педагогічне мислення є матричним (інформація осмислюється на рівні фактів). До практичних і семінарських занять готується несистематично. Аналіз педагогічних ситуацій здійснює адаптовано до особистого досвіду навчання в школі. Педагогічна рефлексія відсутня. Інноваційна позиція не виражена. Під час проходження педагогічної практики студент не виявляє творчого підходу до педагогічної діяльності. Готуючись до уроків (занять), використовує лише готові методика до вивчення конкретних тем. Проводить переважно комбіновані уроки. Новації сприймає скептично. Може адаптовано наслідувати і використовувати технологію ігрового навчання
<i>Репродуктивний</i>	Це <i>середній</i> рівень сформованості готовності педагога до інноваційної професійної діяльності, теоретичних знань, професійних практичних умінь. Педагогічне мислення ще залишається матричним. Педагогічна рефлексія виражена ще недостатньо. Педагогічна творчість носить фрагментарний характер. Професійна компетентність ще недостатня. Інноваційна позиція виражена слабо. Під час проходження педагогічної практики студент механічно відтворює наявні методика викладання хімії (за методичними посібниками, рекомендаціями тощо), копіює досвід своїх учителів (викладачів) щодо застосування методів, прийомів, засобів навчання. Майбутній педагог, розуміючи необхідність саморозвитку та самовдосконалення, цікавиться новими методиками викладання, може застосовувати окремі елементи учителів-новаторів під час проведення уроків. Проте у використанні інновацій, впровадженні сучасних технологій навчання відчуває значні труднощі, які намагається подолати
<i>Реконструктивний</i>	Це <i>достатній</i> рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності, теоретичних знань, сформованості професійних практичних умінь, професійної компетентності, розвитку педагогічних здібностей тощо. Педагогічне мислення вже набуває виражених ознак аналітичності, інноваційності, рефлексивності. Майбутній педагог відчуває потребу в саморозвитку, готовності до інноваційної професійної діяльності, самоаналізі, активно виявляє інноваційну позицію. Педагогічна діяльність носить вже частково творчий характер. Під час проходження педагогічної практики він не тільки використовує передовий педагогічний досвід з методики викладання хімії, а й вивчає досвід учителів інших дисциплін. Майбутній педагог не боїться експериментувати, впроваджує за зразком інноваційні технології навчання
<i>Креативний</i>	Це <i>високий</i> рівень сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності, теоретичних знань, сформованості професійних практичних умінь, професійної компетентності, розвитку педагогічних здібностей. Майбутнього педагога характеризує розвинуте аналітичне, інноваційне мислення, високий рівень професійної майстерності, активна інноваційна позиція. Педагогічна діяльність набуває вже стійкого творчого характеру. Це простежується у підготовці до практично-семінарських занять, в активній участі у наукових студентських конференціях, університетських олімпіадах з педагогіки, розробленні комп'ютерних програм, електронних версій презентацій тощо. Під час педагогічної практики майбутній педагог не тільки активно впроваджує сучасні педагогічні технології (ігрового, проблемного, комп'ютерного навчання тощо), активні та інтерактивні методи навчання, а й пропонує власні методика до вивчення окремих тем тощо

Формування готовності студентів хімічного і біологічного факультетів до професійної інноваційної діяльності, на нашу думку, забезпечують такі **педагогічні умови**:

- 1) спрямованість майбутнього педагога на професійно-педагогічну діяльність відповідно до фаху;
- 2) ґрунтовна теоретична і практична підготовка в галузі відповідної науки, предмет якої викладатиме майбутній педагог;
- 3) ґрунтовна теоретична і практична підготовка до професійно-педагогічної діяльності (під час вивчення педагогічних дисциплін, проходження різних видів педагогічної практики);
- 4) моделювання інноваційного навчального середовища у процесі вивчення студентами педагогічних дисциплін;
- 5) співпраця профільних кафедр університету в організації науково-педагогічних досліджень студентів тощо.

Зазначимо, що вивчення курсів педагогічних дисциплін відбувається з використанням інноваційних технологій навчання. Головні підходи щодо організації інноваційного навчання відображені у навчальних посібниках [5 – 8]. Проведення практичних і семінарських занять за розробленими нами методиками залучає студентів до вибору проблем для обговорення, форм і методів роботи, що позитивно впливає на їхню мотиваційну готовність до процесу пізнання. В умовах особистісно-розвивального інноваційного середовища студенти стають активними суб'єктами інноваційного навчання, оскільки виступають з позиції дослідника, який не просто відтворює теоретичний матеріал навчальної теми, а репрезентує своє бачення педагогічної проблеми чи ситуації, виробляє власну стратегію її вирішення тощо.

Спираючись на наукові знання, особистісні уявлення, власний досвід, студенти проводять мікрвикладання навчальних занять, програють рольові вправи, виконують пошукові, творчі роботи, проекти, знаходять шляхи й способи досягнення поставлених ними цілей і завдань, апробують інноваційні моделі, методи, методики тощо. Це вимагає від кожного не тільки ретельної підготовки, а й відповідного емоційного напруження. Не маючи готових зразків для наслідування, майбутньому педагогові необхідно самостійно продумати, простежити, проаналізувати власні педагогічні дії, проаналізувати і оцінити дії інших учасників педагогічної взаємодії, спрогнозувати перспективи розвитку окремих ідей, запропонувати конкретні шляхи, кроки розв'язання педагогічних завдань. Отож дослідницький підхід до виконання таких робіт спонукає студента займати активну інноваційну позицію, що стає запорукою формування його готовності до майбутньої інноваційної професійної діяльності.

У контексті окресленої теми нами було проведено дослідження, у ході якого ми визначали індекс зацікавленості студентів. Студентам хімічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка пропонувалося заповнити анкети [8, с. 40 – 42; 76 – 79 та ін.]. Проаналізувавши низку якостей, запропонованих в опитувальниках, вони вказували ті якості, які властиві їм. Індекс зацікавленості до вивчення педагогічних дисциплін становив 0,92, до хімічних — 0,97. Це вказує на дуже високий рівень зацікавленості студентів до вивчення цих дисциплін. Результати дослідження відображені такою діаграмою (рис. 1):

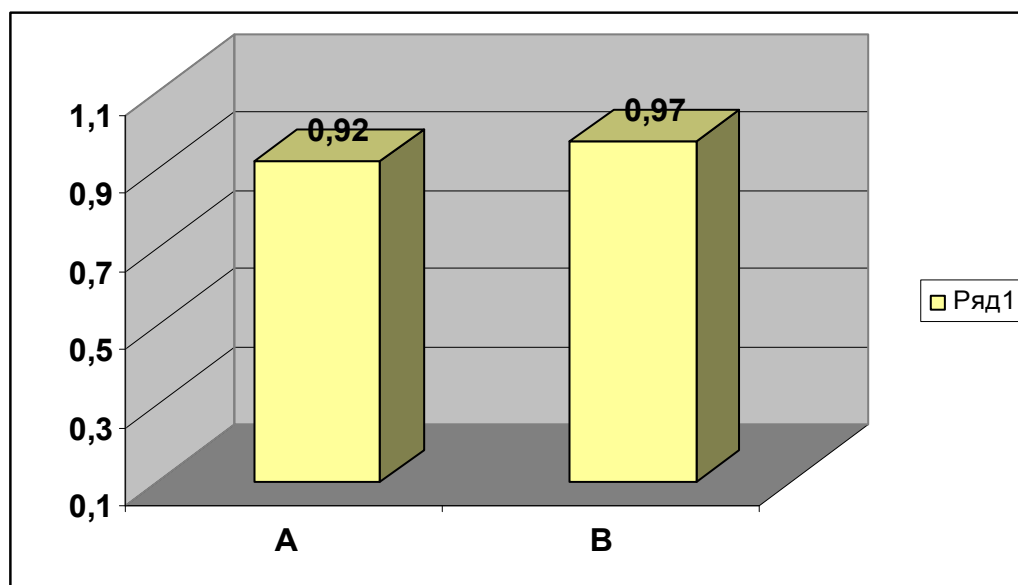

Рис. 1. Індекс зацікавленості студентів

Умовні позначення: А — зацікавленість до вивчення педагогічних дисциплін;

В — зацікавленість до вивчення хімічних дисциплін.

Крім того, ми досліджували сформованість готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін. Зазначимо, що студенти експериментальних груп (Е – 1, Е – 2) вивчали педагогічні дисципліни за експериментальною (альтернативною) методикою, студенти контрольної групи (К – 1) — за традиційною. Наводимо узагальнені результати дослідження (таблиця 4).

Таблиця 4 - Рівні сформованості готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін

Група	Кількість студентів	Рівні сформованості готовності до інноваційної професійної діяльності			
		<i>Адаптивний</i>	<i>Репродуктивний</i>	<i>Реконструктивний</i>	<i>Креативний</i>
Е–1	24	2 (8,33 %)	4 (16,67 %)	12 (50 %)	6 (25 %)
Е–2	26	2 (7,69 %)	4 (15,39%)	10 (38,46 %)	10 (38,46 %)
К–1	24	6 (25 %)	6 (25 %)	10 (41,67 %)	2 (8,33 %)

Висновки. Результати дослідження засвідчили, що в експериментальних групах *креативний (високий)* рівень готовності до інноваційної професійної діяльності виявили відповідно 25 % і 38,46 % студентів, а в контрольній — лише 8,33 %. *Реконструктивним (достатнім)* рівнем готовності оволоділи відповідно 50 % і 38,46 % студентів експериментальних груп і 41,67 % студентів контрольної групи. В експериментальних групах виявилось значно менше студентів, що мали репродуктивний і адаптивний рівні сформованості готовності до інноваційної професійної діяльності, ніж у контрольній групі. Педагогічний експеримент засвідчив дієвість визначених нами педагогічних умов та ефективність розробленої моделі формування готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті.

Перспектива подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що розглянуті нами питання не охоплюють усіх аспектів багатогранної проблеми формування готовності майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті. Ця проблема потребує подальшого дослідження на рівні професійно-педагогічної підготовки викладача вищого навчального закладу. У необхідності організації інноваційної діяльності студентів хімічних, біологічних, фізичних та інших факультетів класичних університетів переконує низка чинників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш І.В. Теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: Автореф. дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04. – Луганськ, 2006. – 43 с.
2. Даниленко Л.І. Педагогічні інновації та інноваційні технології: сутність і структура // <http://www.agronomc.com.ua/mpcpropnovch40.html>.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник/ Дичківська І.М. – К.: Академвидав, 2004. – 351 с.
4. Ігнатів О.М. Психологічна структура динаміки інноваційної педагогічної діяльності педагогічних працівників/ О.М. Ігнатів // Педагогічний процес: теорія і практика. Зб. наук. праць. – К.: ЕКМО, 2007. – Вип. 2. – С. 198–207.
5. Ковальчук Л.О. Основи біохімії: Навч. посібник/ Ковальчук Л.О. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 185 с.
6. Ковальчук Л.О. Системи освіти зарубіжних країн: Навч. посібник/ Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 136 с.
7. Ковальчук Л.О. Практикум з педагогіки: Навч. посібник. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 253 с.
8. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 608 с.
9. Ліненко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1996. – 18 с.

10. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – 23 квіт (№ 33). – С. 4–6.
11. Новікова В. Психолого-педагогічна готовність майбутніх учителів початкових класів до інноваційної діяльності // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. педаг. – 2005. – Вип. 19. – Ч. 1. – С. 300–305.
12. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. Мн.: Современ. слово, 2005. – 720 с.
13. Педагогика: Учеб. пособие /Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И, Шиянов Е.Н. / Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Школа-Пресс, 2000. – 512 с.
14. Підласий І.П., Підласий А.І. Педагогічні інновації // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3–17.
15. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2 т. – Т. 2. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.
16. Сластѣнин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. – М.: Магистр, 1997. – 223 с.
17. Управление развитием школы: Пособие для руководителей образовательных учреждений / Под ред. М.М. Поташника, В.С. Лазарева. – М.: Новая школа, 1995. – 464 с.
18. Чинкина Н.Ш. Педагогические основы стимулирования мотивации творческого саморазвития учителя в условиях инновационной деятельности [Электронный ресурс]: Дис. д-ра пед. наук: 13.00.01. – М.: РГБ, 2003. – 482 с. // <http://diss.rsl.ru/diss/03/0116/030116030.hdf>.
19. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України/ В. Шинкарук // Вища школа. – 2007. – № 5. – С. 3–16.
20. Kazimierz M. Czarnecki. Hipotetyczne modele twórczej pracy nauczycieli i ich ogólna charakterystyka (problem do dyskusji) / Edukacja nauczyciele wobec przemian szkoły / Pod red. Eugenii Iwony Laski. – Rzeszów: Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. – 274 s. – S. 193–208.

УДК [371. 124 : 37. 013. 42] – 058. 833 : 782

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З МОЛОДИМИ ПОДРУЖЖЯМИ

Лещенко О.Г., аспірант

Запорізький національний університет

У статті автор розглядає питання використання музичних творів у процесі формування відповідального ставлення до батьківства в молодого подружжя. Акцент у статті був зроблений на особливостях використання музики в роботі з майбутніми батьками.

Ключові слова: відповідальне ставлення до батьківства, когнітивний компонент, емоційно-мотиваційний компонент, молоде подружжя

Leshchenko O.G. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В РАБОТЕ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА С МОЛОДЫМИ СУПРУГАМИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье автор рассматривает вопрос об использовании музыкальных произведений в процессе формирования ответственного отношения к родительству у молодых супругов. В статье акцентируется внимание на особенностях использования музыки в работе с будущими родителями.

Ключевые слова: ответственное отношение к родительству, когнитивный компонент, эмоционально-мотивационный компонент, молодые супруги.

Leshchenko O.G. USE OF MUSICAL WORKS IN WORK OF SOCIAL PEDAGOG WITH YOUNG MARRIED COUPLES / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

In article the author considers a question about the use of musical works in the process of forming responsible attitude toward parenthood at the young married couples. Attention on the features of use of music in work with the future parents is accented in article.

Key words: responsible attitude toward parenthood, cognitive component, emotional-motivational component, young married couples.

При дослідженні питання дитячо-батьківських взаємин у сім'ї основна увага приділяється почуттю любові батьків до дітей. Проте емоційна сфера в батьківстві характеризується не тільки даним почуттям: відчуваються і гнів, і тривога, і відповідальність. Різноманітність емоцій та почуттів, які пов'язані з